

L A I S V Ė S

B A L S A S

LLKS Ž E M A I Č I Ų Apygardos ORGANAS

Nr. 6 (164)

1953 m. birželio mėn. 20 d. Eina 9-ji metai

BIRŽELĮ PRISIMINUS

Kiekvienas šios žemės gyvis, mažiausias augalas ar daiktas turi teisę egzistuoti pasauly, pajusti savo vertę, būti peikiamu ar giriamu. Kiekviena tauta turi teisę būti laisva, nepriklausoma, savarankiška, skintis kelius į spindinčias viršūnes. O ką jau kalbėti apie paskirą individą! Juk žmogus, tai tobuliausia šios žemės būtybė, paties Dievo apdovanota protu ir gabumais. Jo sielos gelmės neišmatuojamos ir nepasiekiamos, ir į jas lyg į šventovę, niekas negali brautis. To nuo seniausių amžių siekė latvis, estas, ukrainas, lenkas, anglas, amerikietis, džiunglių gyventojas negras, timochauku savo laisvę ir lygybę gynė Indėnas; to siekė ir lietuviai, to siekė visa Lietuva...

Tik, deja, ne visiems tenka išsaugoti nepaliestas sielas. Pasitaiko, kad ten įsibrauna svetimi, sunaikina, purvynan sumana visa tai, kas kilnu ir šventa.

Žinoma, šiandien gali dauguma prieštarauti ir įrodinėti sielos neliečiamybę. Tai daugiau negu kvaila. Paimekime pavyzdžiui kad ir save, tai yra tokius lietuvius, kurie Tėvynės geroi dirba ne dėl pinigų maišelio, ne dėl asmeninės garbės, bet iš idėjos. Juk švenčiausias dalykas, neatskiriamai susijęs su siela, mums buvo laisvė. O kur šiandien ji? Tad kas šiandien gali kalbėti apie sielos neliečiamybę?

Nežinia, gal Lietuvai tokį sunkų likimą lėmė pats Kurėjas, o gal ji tiek daug prasikalto, kad neša vergiją po vergijos, kančią po kančios. Baltijos pajury prisiglaudusi, ji liko perėjimo taku dviejų milžinų -- Rusijos ir Vokietijos. Draskėsi ja du gobšūs valdovai, kaip šunys nepadalytu kaulu, kortų ka ladėje mėčiojo: „Gal man, o gal man?..“ Tik gaila... ir abuom teko, ir abuom ne..

Šiandien Lietuvoje birželis. Birželis toks pat gražus, kaip ir visi birželiai. Tačiau, tur būt, niekada, kol Lietuvoje bus tik vienas lietuvis, nepamiršimo, 1941 metų birželio.

Rodos, saulė nusileido tą vakarą tokia pat šaisti, debesys išsimaudžiusi, taip pat lietuvis, ramiom akim žvelgė į saulę ir palengvėjusia širdimi klausėsi patrankų dundėjimo vakaruose.

Bet ką pamatė išaušęs rytmetis? Nuo pirmo iki paskutinio lapo pervertęs tautų istorijas nerasi baisesnių faktų, baisesnio persekiojimo, teroro, žudynių.

Miestelių gatvėmis zujo gaujos mongolų, žydų ir pačių lietuvių -- komunistų. Užė mašinos. Per daug klaiku buvosusi gaudyti tame žmonių kūnų ir dejavimų mišinyje. Vienur klykė kadikis, atplėštas nuo motinos, žmona atskirta nuo vyro, kitur gulėjo žifa, kruvina galva senukas, nenorėjęs peržengti gimto namo slenkščio. O mašinos vis užė ir užė, vis važiavo vežimai iš kaimų, vis tempė mongolai pusiau mirusius žmones. Ir toje baisioje tragedijoje lietuvis tekartojo seniai išmoktą maldą: „Žeme, tu šventa, tu brangi, tu išnešiojai, užauginai mane, tu ir priglausk mane...“

...Riedėjo aklinais užkalti vagonai į nuo seno lietuviui žinomą speigų ir katogos žemę -- Sibirą. Vėžė vaikus atskirtus nuo tėvų, žmonas nuo vyrų, brolius nuo seserų. Kauno, Šiaulių, Tauragės ir kitose geležinkelių stotyse išmesdavo negyvas, iš bado mirusius arba užtroškusius lavonus. Ar daug jų nepasiekė ledinį Sibirą?.. O ir pasiekusieji neilgai tegyveno...

Ar pajėgtų kas užmiršti Rainių miškelio žudynes, brolius ir seseris išbadytomis akimis, nudeginta oda, sulaužytiems kaukais? Ne, neišskaičiuos šiandien tų kankinimo būdų, o ir bausiuos skaičiuoti žmogui, turinčiam žmogišką širdį ir jausmus. Metų metai praeis, išmirs kartų kartos, tik pasiliks Rainių miškelio įvykio luobelių žyde žeme, lietuvių Rociaus, Baliuškaitės, Zalimo, Žutauto, Valiušio pavardės, tik lietus ir sniegas niekada nenuplaus kruvinos žemės.

Šiandien nuo tų įvykių mus jau skiria trylikos metų laikotarpis. Lietuva, iškentusi vokiečių okupacija, vėl po raudonu batu. Ne kartą „išvyduotojai“ jau trėmė Silian, gal tik kiek velnesne forma negu 1941 metais, ne kartą degino gyvus žmones sodybose. Lietuvio nepalaužti!

Tegul mūsų žudikams tiks jų pačių pasakytas posakis:
— Kraujas už kraują, mirtis už mirtį!

Lietuvis, pakilcis žūtbutinei kovai, tol nepadēs ginklo, kol
nērs vienas raudonašs piratas mindžios mūsu zemē.

Po ano birželio rusai buvo nublokšti. Tikėjime, ir šis bus
toks pat. Vilties tiktai, tikėjimo į Visagalį, meilės savo Tėvy
nei ir laisvei. Kaip po audros nutyla griaustinis ir nebeblykčio-
ja žaibai, taip vergijęs pančius nutraukusi kelsis gyventi Lietuva

A U Š R E

KALINIO SKUNDAŠ

Aš pievoj bandą margąją dabojad,

Raliiodams jauną dainą rageliu...

Tik nežinojau, Dieve mano, nežinojau,

Kokius man tavo pirštas nuženklino kelius.

Aš, būdavo, save sapnuoju kari

Kęstučio armijos. Ant žirgū linksmas sau lekiu

Namoliai, priešui daug nuostolio pridaręs,

Saviškių aplankyt, pažįstamų, draugų.

Aš, būdavo, sapnuoju pilį Gedimino, —

Kaip vadas bokštan trispalvę aš keliu,

Karių minia, kalnų pušynai ir visas miestas iškilmingai
tyli,

Viena Vilnelė skuba tik pliuškeñimu tyliu.

Aš daugel sapnavau ir daugel ką svajojau,

Ir visa tai tikėjau tikėjimu giliu...

Bež nežinojau, mano Dievė, nežinojau,

Kokius man tavo pirštas nuženklino kelius.

Nesapnavau, kad aš stiprus ir jaunas.

Širdim jėgų, kaip sakalo sparnuos, pilna

Pelysiu čia, kai mano broliai kaunas,

Trunysiu čia, kai man skirti laukai, kalnai.

Pelysiu čia, kai kardas nešveistas rūdyja,

Kai žirgas žvengia vienišas dienom, naktim,

Kai priešas mano žemę tartum vilkas avinėli ryja

Ir geria josios kraują, ir drasko širdį jos iltim.

Aš daugel sapnavau ir daugel ką svajojau,

Raliiodams jauną dainą prie bandos.

Tik nežinojau, nežinojau, nežinojau,

Ką tavo, Dieve, pirštas mano keliui duos.

L I E P A

Šiandieninė mokytojo pareiga

Jeigu sodininkas nori išauginti gražų, dailų medelį, jis jį rūpestingai prižiūri, genėja jo šakutes, purena žemę, laisto. Jeigu mergaitė nori, kad jos darželis žavėtų, patrauktų praeivio akį, ji ravi piktžolės, su meile ir pasišventimu rūpinasi savo gėlytėmis.

Puikus mūsų medeliai! Mes gėrimės jų žiedais, pavėsiu, vaisiais. Gražios mūsų darželių, pievų, miškų gėlės, bet ar ne gražesnė už viską žmogaus siela, ši kvėpianti, dieviška, paties Korėjo panašumu paženklinta, gėlė? Ar nereikia ir jai rūpestingos, švelnios globos? Tačiau šiandien niekas jos nesistengia iškelti virš gyvenimo purvo, gaivinti, palaikyti joje rusenančią nemirtingumo kibirkštį, bet, priešingai, kiek piktžolių ją šiandien smeikia, kiek rankų tiesiasi ją išrauti ir išmesti į šukšlyną!

Bolševikai žino, kad aršesnis už bombas, ginklus, jų priešas yra kilni, nerami žmogaus siela, kuri negali sutikti su tuo, kad pasauly viešpatautų niekšybė, chaosas, spauda, kuri, kaip žiedas, stiepiasi į saulę, į laisvę, kuri niekada nesutiks su jų gruboniškais planais, todėl jie stengiasi, išplėšę žmogaus sielą, paversti ją sausu mechanizmu, akiai pildančiu visas jų užgaidas. Ir šiam tikslui kaip įrankį jie pasirinko mokytoją. Mokytojas, jų akimis žiūrint, yra tas veiksnys, kuris turi užmušti vaiko sieloje slypinčius žmogiškumo pradus, kuris turi paruošti būsimuosius komjaunuolius, išdavikus, savo krašto ir savųjų brolių budelius. Mokytojas, bolševikams yra ta figūra, kuri turi žmogaus sieloje „pastatyti komunizmą“, kuri turi iš pagrindų performuoti jaunosios kartos psichologiją. Bet, kad mokytojas sgebėtų auklėti tikrą, jis pats turi būti atitinkamai išsiauklėjęs. Tam tikslui bolševikai priperėjo visokiausio plauko politratelių, kur, prievarta susivare inteligentiją, stengiasi pripumpuoti savos dvasios. Bet veltui! Tiesa, miestuose, iš dalies ir kaimuose, jau payko jiems patraukti į savo pusę tam tikrą inteligentijos dalį, tačiau dauguma dar tebėra ištikima savo lietuviškosioms tradicijoms. Ir ta dauguma, būdama apraizgyta įvairiausių sekulinių, šnipų tinklo, turi atlaikyti didžiausią moralinį spaudimą. Ji turi išlaikyti mokinių sielose lietuviškumo kibirkštį, kibirkštį meilės savo kraštui, papročiams

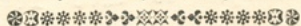
ir religijai. Ir nuo to, kaip mūsų mokytojai sugebės įvykdyti šį savo uždavinį, priklausys tolimesnė mūsų tautos ateitis, nes jaunimas — tautos pagrindas.

Daugelis, žinoma, pasakys, jog tai neįmanomas darbas. Ne! Reikia tik drąsos, pasišventimo. Jauno vaiko siela dar nėra pasiekusi tos niekšybės taško, kad jis eitų ir skųstų savo mokytoją. Žinoma, to visiškai užginčyti negatima, — pasitaiko įvairių faktų. Svarbiausias šių dienų mokytojo metodas — gilus žmoniškumas, mokėjimas įsiskverbti į vaiko sielos kampelius, išanalizuoti tos mažutės sielos geras ir blogas savybes. O turint visus šiuos duomenis — darbo eiga išplaukia savaime.

Tikras mokytojas — patriotas turi visur ir visada būti pavyzdžiu. Ar tai mokykloje, ar už mokyklos ribų, jis turi būti vienodai švelnus ir rūpestingas savo mokiniui, nusistatęs, tvirtas ir nepalaužiamas savo įsitikinimuose, tautiškume. Tik tokio žmogumi, į kurio ramumą sūduš prieš smurtas ir neapykanta, kuris nelinks nuo pūčiamos propagandos vėjo, vaikas tikės ir seks. O tada lengva suformuoti ir jo charakterį.

Šiandien visiems žinoma, kad tikrojo lietuvių — mokytojo uždavinys sunkus ir pavojingas. Tačiau ar verta gailėtis savęs, kai prieš akis toks didis ir kilnus tikslas, dėl kurio išlietas tukstančių kraujas?!

Mielas mokytoju! Nebūk jauno žmogaus sielos budeliu. Nepalaužk pats, ir nenuodyk kitų. Auklėk ne savo Tėvynės išdaviką, o patriotą. Už šį sunkų darbą tau bus atlygiata laisvė.



PRT. PSK. D A R I U S

KAIP NEMYLĖTI

Aukštai matyti dangaus žydrynė,

O čia — žemelė kruvina.

Nors rusai batais ją sumynė, —

Ji man brangi, ji man miela.

Ši žemė -- Lietuva manoji.

Ši žemė man brangi, savą.

Šiai žemei viską paaukoji

Ir dirbi jai visa siela.

Ir kaip gi nemylėt Tėvynės,

Šalies Lietuvos brangios,

Kad laisvas čia esi užgimęs,

Kad laisvės aušres t. t. laukęs.

Nors rusų priespauda sunkiausia
 Sukaustė tautą grandine,
 Tačiau ši vergija baisiausia
 Pranyks su laisvės aušrine.

Aukštai — plati dangaus žydrynė,
 O čia — žemėlė kruvina.
 Kaip nemylėt tavęs, Tėvyne,
 Tavęs, manoji Lietuva?!



PRT. RIMAS

TREMTINEI

Siaūdzia vėtra pikta
 Kazachstano laukuos,
 Vėtra nubraukia ašarą tyrą.
 Sniego daug prisnigta,
 Ir tavuose plaukuos
 Žvilga snaigės tarytum safyrai.
 Sudejuos kai kada
 Gūdziai gūdziai pušis,
 Nusijuoks patekėjus aušrinė.
 Ir tylia kaskada,
 Vėtrai staugiant, atskris
 Girių kvapas iš tavo Tėvynės.
 Nepaklausi už ką
 Tos grandinės vergų
 Tau lig kapo šiandien atiteko.
 Kryžių deda ranka...
 —Dieve, laiminki tu
 Brolių — didvyrių kruviną taką...
 Susapnuosi tu gal
 Žalią girą tenai —
 Mylimoj Lietuvoj... partizaną...
 Noris skristi, kaip gal,
 Skristi aro sparnais
 Į sumindžiolą gimtąją žemę.
 Staugia vėtra pikta
 Kazachstano laukuos...
 Sūrios ašaros žemėsna byra...
 Sniego daug prisnigta,
 Ir tavuose plaukuos
 Žvilga snaigės tarytum safyrai.



ALYVOMS ŽYDINT

Žemėje pavasaris. Iš kažkur toli toli vėjas atneša šiltas oro sroves. Sužaliavę laukai kiekvieną dieną savo rūbą papuošia tukstančiais naujų, įvairiaspalvių žiedų. Kiekvienas „ku-ku“, kiekvienas išsiskleidęs naujas žiedlapis verčia nenugalimai mylėti pavasarį, verčia žmogų pagalvoti: „O vistiek gera žemėje gyventi!“

Gražus gegužlo vakaras. Rima sėdėjo viena už jau prašiskleidusio alyvų krumo ir, kažką tai galvodama, niūniavo: „O laisvė brangiausia, alyvom sužydėk“. Jos juodos akys buvo įsmeigtos į siaurą, tamsėjantį takelį, o mintys skrido, skrido... „Nejaugi neateis? -- kankino ją mintis. -- Juk jis žadėjo... Ne, Vytukas niekada neapgavo dar jos, neapgaus ir šiandien“. Ji nusiskynė pražydušios alyvos šaką, ir akys nukrypo ieškoti laimės. Mintys sukosi apie Vytuką, apie tolimesnį jo pasirinkto gyvenimo kelią. Taip, jis išeis. O gal išėjęs... negrįš. Ši mintis ją baisiai sukrėtė. Ji dabar pajuto, kad netekti jo būtų labai labai sunku.

Ji valandėlę sustingo. Nė nepamatė iš kur atsirado tas, apie kurį ji dabar galvojo ir kuris jai buvo toks brangus. „Rimut, tu tikriausiai jau ir pyksti, bet aš, mieloji, negalėjau. Ir dabar čia atėjau tik porai minučių, nes manęs jau laukia. Kas — tu žinai“. „Žinau“, — pajutusi atsisveikinimo nuotaiką sukuždėjo Rima, o ant jos blakstienų suspindėjo kažkas blizgančio, skaidraus. Šią valandą buvo sunku. Ji jautė, kad šis vakaras turi nulemti visą jos gyvenimą, laimę, kad ji yra priversta kalbėti: „Vytuli, eik. Tu visad prisimink, kad čia pasilikusi aš dirbsiu kiek jėgos leis tam pačiam tikslui kuriam tu išėjai ir išsineši savo jaunystę, o, gal būt, ir gyvybę. Na, o kada susitiksi?“ — paklausė ji, nenorėdama jo trukdyti ir nerūpiai priartinti prie galo, nes žinojo, kad jis labai skuba. Vytas buvo susikaupęs. Jį slėgė ką tik įvykusi scena atsisveikinant su motina, o čia vėl... „Nežinau“. Vytas priėjo

prie Rimos, apkabino ją savo tvirtom, dvidešimt dviejų metų jaunuolio rankom, pajuto iš jos juodų akių besiveržiančius ašarų kriokštulus ir, norėdamas sušvelninti atsiskyrimą, prisiverkęs šypsotis, pasakė: „O ką, Rimut, jeigu mes laisvės ry tą vėl čia, po šituo alyvų krūmu susitiktumėm?“ Jam reikėjo eiti. Paskutinės sekundės. „Tegul Dievas padeda tau, Aš irgi, Vytautai, tau ir Tėvynei gėdos nepadarysiu. O tu kovok ir žinok -- viena širdis čia plaka dėl tavęs ir maldos už tave Aukščiausiąjį pasieks“, -- ji pacitavo kažkieno pasakytus žodžius. Saulė nusileido. Alyvų krūmas ir dvi po juo esančios figūros jau skendo vakaro tamsoje. „Tikėk, parnešiu tau laisvę, kartu su alyvų žiedais“, -- įsakęs paskutinius žodžius, Vytautas nužingsniavo siauručiu takeliu.

* * *

Vytauto būvis pasikeitė. Anksčiau jis irgi kovojo, bet ta kova buvo vedama gyvenant tarpe visų žmonių, laisvai vaikščiojant iš vienos vietos į kitą -- jis buvo ryšininkas. Jo tėvai -- Saulėnai ir viena mažytė sesutė Dalia taip pat padėjo jam. Dalia praeidavo pro rusų gaujas, pranešdavo partizanams tai, ką liepdavo Vytautas. Motina partizanams buvo, pilna to žodžio prasme, motina. Tėvas? Tėvas irgi neblegas, tačiau jame Vytautas kas kart vis labiau įžiūrėjo neapykantos, baimės, atšalimo nuo maldos žymes. O vieną kartą, kada Vytautas turėjo rizikuoti savo gyvybę, norėdamas išgelbėti partizanus, tėvas aštriai pasakė: „Vytuk, užbaik vieną sykį. Žinok, tėvas tau nepritaria“. „Tėve, nejaugi? Nejaugi tu tai pasakei? Ar aš neklystu? Aš maniau, kad turiu tėvą lietuvį, kuriam rūpi sava Tėvynė ir nekaltai liejamas jos vaikų kraujas“. „Užbaik, padauža! Aš neapkenčiu visų tų tavo ryšių“. Vytautas jautė, kad jo veidą užplūdo karšta kraujo srovė, kad kumštys gniaužėsi iki skausmo. Jis būtų tada kažką padaręs tėvui, jeigu ne staiga šokusi į galvą mintis, kad jis stūnus, o prieš jį stovi tėvas, prieš kurį pakelti ranką -- nusikalsti įstatymui. Vytautas dabar sieloje pajuto didžiausią atstumą, kuris skyrė jį nuo tėvo. Iš pačių minties gelmių jam laiku atsirado patys tinkamiausi žodžiai: „Neturiu tėvo“. Ir iš tiesų, pirmykščio, gero tėvo, jis jau nebeturėjo. Turėjo tik pardavusį MVD patį save, pardavusį savo Tėvynę, išdavusį šventą paslaptį -- Vytauto ir Rimos ryšininkystę kažkokia žmogystą, kuriam jau jokių būdu netiko tas švelnus, meile ir rūpesčiu dvelkias tėvo vardas. Vytautas apie išdavystę nežinojo, bet retai kada klystęs dvidešimtmetis nujautė ties juomi lei-

džiantis nelaimėi. Dabar jis prisiminė visus tėvo niurzgėjimus, visus neatšargiai pasakytus žodžius ir suprato, kad pasilikti na muose tas pats, kas ryt atsidurti tarp keturių kameros sienų ir būti enkavedistų įsiutimo įsiliejimo arba. Kaip šiuo atveju daryti, abejoti nebuvo ko: išėis partizanauti. Ir jis išėjo. Išėjo į kovą už Tėvynės laisvę, už Dievą. Priešaiškos metu, tariant garbingus jos žodžius „Tepadėda man Viešpats Dievas mano darbuose Tėvynei Lietuvai“, jo kumštis tvirtai tvirtai susi-gniauzė.

* * *

Prie MVD artėjo Vytauto tėvas. Jo veidas buvo išbalęs, išlindęs iš po kepurės žilų plaukų kvodas nemažoniai kutečo smilkinį, o vėjas, gegutės „ku-ku“ ir kiekvieno medelio lapų virpėjimas jam vienu galingu balsu šaukė: „Išdavikas!“

„Ką dabar pasakysiu, ką dabar pasakysiu? Na ir žieplys aš, kaip ir visada. Reikėjo čia leptelti tuos kelis žodžius, o rytoj būtų buvę viskas gatava“. Jis gerai žinojo, kad ryt naktį pas Vytautą turėjo ateiti aštuoni partizanai, kad turėjo ateiti Rima, kad, dar jiems besikalbant, turėjo atvažiuoti 14 mašinų enkavedistų, kad Vytautą jis, tėvas, būtų sulaukęs ir neleidęs bėgti, kad nenušautų (to tėvo širdis negalėjo prileisti), o vėliau perdavęs MVD, kur būtų ištarę apie visus kitus bėrius, visas jam, kaip ryšininkui, patikėtas paslaptis. Tačiau šis planas žlugo. Ir ką, ką jis dabar pasakys tam išdžiūvėliui, ilgam, gyslotu veidu majorui? Kurti kokius naujus planus jau nebebuvo kada. Pažįstamas mūrinis namas... niūrus kambarys. „Na, ką, tėvuk, šiandien tu neturėjai ateiti. Gal kas nors naujo pas tėve?“ -- klausia majoras senį, spausdamas jo drebančią ranką. „Blogos naujienos, majorė. Pabėgo sąnus. Mūsų ryt die nos planas griuvo. Aš kažkaip blogai sunui išsitariau...“ „Ach senas velne, ką tu padarėi!“ -- puolė majoras senį Saulėną išsprogusiom akim. Pamėlynāvusiame, gyslotame veide išsinu šė kelios raudonos dėmės. Keli smūgiai į veidą, kelis kartus ba tu kur pakliuvo...

Po kurio laiko tas pats majoras pakilo su šypsena veide, užvertė bylą ir, paspaudęs Saulėnui ranką, palinkėjo sėkmės naujo plano vykdyme.

* * *

„Mano Daličiuke, na ir pasilgai aš tėves, dukrele. O ką, gal tu saldainiukų norėtum? Ko tu vis tokia nusiminusi,

susimąsčiusi? Gal tu nesveikuoji, gal tu ko nori? Sakyk, tavo tėvas geras, visko tau duos“, — glamonėjo senis savo dukrą.

Mergaitės šviesus veidelis jau kelios dienos liko išblyškęs, nebebuvo jame pirmykščio žvalumo, linksnumo, — pasi darė maža suaugėle. Jos pilkos akys židrėjo liudnai, o retkarčiais josė blizgėjo skaidrus ašarų lašeliai.

„Tėveli, aš Vytuko pasiilgau... Buk geras, vesk mane pas jį“, — prašė glausdamos prie tėvo, nejausdama jo klautos, mažoji Dalia. „Na, Daryt, nėra čia ko nusiminti, juk Vytukas ateis. Negi jis gali užmiršti mus, Rimą?“ — suka aplink reikalingą kalbą Saulėnas. „Ne, tėveli, greitai neateis. Aš girdė jau, kad Vytukas mamytel sakė, kad čia jam ateiti negalima, kad jis esąs keleivis be namų, taip tiesiog ir pasakė: „Keleivis be namų“. „Na, ir negi jis nežadėjo ateiti?“ „Pas mus neža dėjo“. „Tai gal tu žinai, gal kur kitur žadėjo kada ateiti? Pasakyk, tada mes abu nueisime ir pasimatysime su juo“. — gundė senas žaltys dukrą. Čia Dalią pagavo toks noras matyti brolij, kad ji, užmiršusi visas priesaikas nesakyti niekam, greitai pradėjo samprotauti: „Juk Vytukas nuo tėvelio nieko neslėpdavo? — Nel! Jis mylėjo jį? — Mylėjo! Tai kodėl tėvui negalima pasakyti? Aišku, kad galima. Ir kaip bus smagu susitikti!“ „Tėveli, Vytautas žadėjo per sekmines ateiti pas Rimą“. Saulėnui to užteko... Iki sekminių trys savaitės... „Būtinai ir mes nueisim ten, susitiksim Vytuką“, — kažkaip jau šalčiau, be tokios meilės pratarė tėvas Daliai ir, nukėlęs ją nuo kelių, išėjo. Čia Dalią kažkas supurtė. Kodėl tėvas taip staiga pasikeitė? Kodėl jis nenudžiugo sužinojęs, kad greit pasimatys su sūnum, bet vietoj to apsirėngė ir kažkur išėjo. Mažoj Dalios širdelėj kažkas skaudžiai skaudžiai sugėlė, o pilkos didelės akys mirkčiojo nuo byranėjų ašarų. Ji verkė, verkė, verkė...

* * *

Vytauto gyvenimas slinko be ypatingų atsitikimų. Su kovos broliais jį surišo ne tik bendras tikslas — kovoti už laisvę, bet taip pat stiprus asmeniniai tarpusavio ryšiai. Kiekvienam jis buvo mielas, artimas, malonus. Susigyveno su laisvėje gyvenančiomis šeimomis. Kur pasisukdavo Vytautas — nudžiūdavo nuo skruostų mažiems vaikams ašaros, nusiramindavo lietuvius, bevaityjąs pò sunkiausia rusų letena. Vytautas pažadindavo jame kovos viltį, sugrįžaudavo jo kumštį melaimės kaltininkui, Tėvynės pavergėjui — rusui, Vytautas

buvo linksmo būdo. Ten, kur vyraudavo slegianti liudiesio nuo taika, kur žmonės buvo irzlūs patys sau, jis surasdavo atitin- kamą žodį, šposą, dainą. Kaip kad sakoma, Vytautas buvo toks žmogus, kuris nuo kiekvieno, jam ir nežinomo žmogaus širdies, turėjo raktą. Dažnai Vytautas prisimindavo savo namus, mažąją Dalia, motiną... ir tą, kuriai davė pažadą... „Tikėk, parnešiu tau laisvę, kartu su alyvų žiedais“. Jis žinojo, kad jau alyvos greit pražys, kad jis per Sekmines sutiks Rima. Tačiau laisvė? Ties ja dar stovėjo didelis didelis klaus- tukas. Ech laisvė, laisvė, ar yra kas nors pasaulyje brangesnio už tave!? Parneš Vytautas, tikrai parneš laisvę, tik gal ne šie met alyvom žydynt, gal ne kitą metų, bet jis parneš!

Šeštadienis prieš Sekmines. Rima grįžo iš vieno partizanų dalinio, parsinešdama perdavimui spaudos ir raštų.

Taip, jau beveik visi metai prabėgo, kai Vytautas išėjo partizanauti... pražydo ir alyvos, o laisvė?! „Tikėk, parnešiu tau laisvę, kartu su alyvų žiedais“... O ką jis pasakys jai šian dien? Ne, Rima jo nė neklaus, ji pati puikiai viską žino. Ech, kad tik greičiau tūs vakaras!“ Rima susitvarkė, pasiruošė.

Kažkas pasibeldė. Rimos širdis suplakė greičiau, gyviau. „Jie, jie“, — šnabždėjo ji sau, skubėbama įsileisti taip mielūs svečius. Ir neapsiriko — buvo jie. Rimos juodos akys blyk- čiojo tamsoje, ieškojo Vytauto, bet jo, o varge, nebuvo. Il- gai bijoti neteko, — po keletos nerimo sekundžių pasirodė Vytautas su didele puokšte alyvų. „Rima...“, „Vytuk...“ „Ši kartą dar ne laisvė, o tik vienos alyvos, bet laisvė bus, bus!“ „Aš tikiu ir laukiu!“

Ir tamsioj naktį, prie baltai padengto stalo, palinko dešimt jaunų, kupinų meilės vienas kitam ir Tėvynei, galvų. Tylus šnabždesys, slapyvardžių minėjimas, laikraštėlių, vie- vų pavadinimai, retkarčiais tylus, prislopintas juokas. Kovotojų veidai degė, jie buvo linksmi, bet įprastas atidumas ir nerimas šį vakarą juos kažkaip daugiau vargino. Kiekvienas šlamesys, kiekvieno tolimo šuns lojimo balsas juos jaudino, vertė be perstojojimo budėti.

Iš tamsos išniro dvi nelygios, juodos figūros. Vytautas jas tuoj pažino. Tai buvo Dalia ir... tėvas... „Ko, ko jis eis ateina, ko jis nori?“ — tačiau pabėgti, nepasimatyti su juo, by

vo negalima, nes bendro kraujo ryšiai, taip brangūs vardai „tėve“, „sūnau“ juos jungė dar į vieną šeimos vienetą. Jis išėjo jį pasitikti. Prislopintas „Dalia“ ir jau pilkų akių mergaitė, nėbežinodama ką daryti, spaudėsi prie brolio šoviniais nusagstytos kietos krutinės, šnibždėjo kažką meilaus, reikšmingo. Tėvas pratarė tik „Vytuk“, po to įvyko trumpas, šaltas pasibučiavimas. Tėvo ir sūnaus kalba nesimezgė, tarp jų buvo kažkoks tarpas. Tėvą kankino mintis, kad su sūnum, kurį pats išdavė, matosi paskutinį kartą. Jame kovojo du žmonės. Vienas liepė sakyti viską, išgelbėti tą 10 gyvybių, o kitas — kuo greičiau vykdyti majoro nurodytą planą. Ir ant rasis nugalėjo... Dabar beliko viena: kaip išėjus iš čia, ką pasakius. Juk Dalia su ašaromis akyse prašys pasilikti, pabūti dar. Čia sprendimą palengvino pats sūnus, kuriam jau buvo suskaitytos gyvenimo valandos. „Aš norėčiau pamatyti motiną“, — pasakė Vytautas. „Gerai, aš čia ją pakviesiu. Daliuke, eime pavadinti mamytę, vėl tuoj ateisim“, — ir Saulėnas tempė Dalią, nežitirdamas visų jos prašymų pasilikti pas Vytautą.

Saulėnas, skęsdamas mintyse, jau matė netoli nuo čia, grioviuose, begalinčius enkavedistus, tarsi girdėjo jų šlykščius keiksmus. Čia jo mintis nutraukė pabudusi sąžinė. Iš kažkur išsiveržė paskutinis, meile dvelkias „sūnau“, jo senos, kietos rankos priglaudė jį prie savęs, paskutinis karštas pabučiavimas.

„Ech tėve, tau viską galima atleisti!“ — šuktelėjo iš paskos Vytautas.

Prie kelio, grioviuose, gulėjo enkavedistai. Kraujo ištroškę, verždamies į mirties šokį, jie buvo įsitikinę savo pergale ir spaudė automatus, keikdami ilgai neateinantį Saulėną. Aplink kvėpėjo beržai, žemėn nuleidusi rąsos kupiną žiedą sapnavo pavėlavusi pražysti žibuoklė. Enkavedistai neįjautė gegužio grožio, negirdėjo pabudusios žemės alsavimo — jie troško kraujo.

„Greičiau! Jų dešimt, įskaitant ir ryšininę“, — paragino enkavedistus priėjęs Saulėnas.

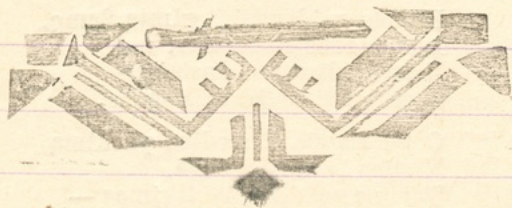
Partizanai netoliese pastebėjo vieną, antrą figūrą, bet Vytauto užtikrinę, kad tai ateina jo tėvai, ramiai tęsė pradėtą pokalbį. „Mamyte brangioji“, — tyliai prašneko išėjęs pasitikti Vytautas. Ir staiga, tartum jį motulė būtų priglandusi, sieloje pasidarė lengva, gera, kažkokia šiluma perėjo kūną ir jis perpuolė. Kieme duko mirtis. Tačiau šį kar

ta jai užteko vieno Vytauto gyvybės. Partizanai gerai žino jo apylinkes ir, atsakydami taiklia ugnimi, viliojo enkavedistus į tankų mišką. Visas įslutęs enkavedistų būrys išsiskirstė besivydamas partizanus.

Rima išpuolė iš kambario ir užkliuvo už lavono. Jai pasidarė baisu ir kažkokios jėgos verčiama suklypo ties juo. Kelios sekundės ir ji pažino tą, kuris ją mylėjo, kuris jai pažadėjo parnešti laisvę. Lavonas dar buvo šiltas. Nebesusivaldydama Rima pakėlė Vytauto galva, norėjo paskutinį kartą pažiūrėti į jo akis. Ir jis, lyg norėdamas patenkinti jos norą, sunkiai, lyg plieninius, pakėlė akių vokus, prie pat savęs pamatė tas geras, dideles juodas akis ir... vėl užsimerkė.

Poškėjo šiviai. Ir štai už medelio Rima pamatė rusą. „Atkeršyti, atkeršyti už jį“, — staiga dingtelėjo jai mintis. Ji greitai ištraukė iš Vytauto kišenės pistoletą ir žodžiais „už jį“ palydėjo taiklia, miršį nešančią kulka į ruso galvą. Kas darytą su Vytautu? Ne, jį, Rima, neatiduos jo rusams nė mirusio. „Nepalikti Vytauto!“ Rima tvėrė jo šautuvą, du partizanai sužeistą Vytautą. Nakties tylą plėšė šiviai. Štai, krito rusas, čia perpuolė partizanas, čia keiksmas, čia dejonė. Viskas maišėsi, pykėsi, beauštant Sekminių rytui.

Šiviai retėjo. Dabar nebereikėjo atsilaudyti, reikėjo tik bėgti. Pasikaitydami partizanai nešė Vytautą. Visiėjo tylomis, apžiūrėdami vietas. Pagaliau pavojaus nebebuvo. Pasirinko vietą apsistoti. Vytautas jau buvo miręs. Ir čia, miške, prie eglės, greitai atsirado nedaili, negili duobė. Trumpas, skubus atsisveikinimas. Rimos akys karštingėkai spindėjo. Ji pro dantis iškošė: „Kovą tęsia draugai. Aš, Vytautai, tau parnešiu laisvę ir tada tavo kapą papuošiu alyvom“. Trumpa malda. Duobė susilygina su žemės paviršium. Rūpestingai, kad neliktų jokių žymių, užtaisoma kapui suardyta velėna. Kažkuris iš brolių ant aukštos, jaunos eglaitės išpiovė nedidelį kryželį ir vėl į miško gilumą atkalknės takeliu kopė partizanų būrys.



A U Š R E

BŪK SVEIKAS

Ne kiekvienam poetai sukuria dainų,
 Ne kiekvienam paminklą ant kapų pastato.
 Aš nesu poetas, skulptorius nesu --
 Tik sveikiu tave ant tavo kapo.

Būk sveikas tu, man nepažįstamas kary,
 Mylėjęs šautuvą, kaip draugą, kaip mergelę!
 Būk sveikas tu, smėlėto kalno kaubury
 Paguldęs meilę ir jaunystės galią.

Būk sveikas, vienišas, apleistas, be maldos,
 Be motinos reidų drėgnon smiltin pakastas.
 Laisvą tauta tau „Amžinatilsį“ giedos,
 Laisva tauta kapus užsės radastom.

Dėkoju tau, man nepažįstamas kary,
 Tautos vardu už tavo didžią mirtį.
 Būk sveikas! Sveikas būk, smėlėtam kaubury,
 Širdies krauju Tėvynės žemę girdęs.

P R T. R I M A S

IŠEISIM

Išeisim nykią, juodą naktį,
 Po kojomis dulkės smėlis,
 Blyškiai padangėj žvaigždės degti
 Vis nesiliaus ir žemėn kris.

O mes vis eisim, vis keliausim,
 Vakaris veidus išbačiuos.
 I žygį ir kovas įausim
 Nemarų vardą Lietuvos.

Kanais pridengsim gimtą žemę,
 Anči pėdos neduosim, nei
 Krauju dirvonai apsisėmę
 Saulėlydžiais žerės liepsna.

O jei užgniauš širdies plakimą
 Mirties įsiutusi banga,
 Tai ne nelaimė, ne likimas --
 Šventa Tėvynei pareiga!

LIETUVIŠKOS dainos naikinimas

Lietuviai, žilėje senovėje įsikūję gyventi Baltijos pakrasty, per šilę amžių susikūrė savaimingą lietuvišką kultūrą.

Nuostabas tos kultūros paminklai tai — liaudies dainos, šokiai, padavimai, pasakos, lūtai, mįslės, priežodžiai, patarlės, raudos ir kt.

Ypač būdinga lietuvių tautinė kultūros rėšis yra liaudies dainos, rodančios aukštą lietuvių kultūrinį lygį, gilia gimito krašto meilę, nepaprastą jautenų tyrumą, šveinų liudcų ir kartų giedrią nuotaiką.

Šiandien, vertinant mūsų dainas estetikos požiūriu, kyla klausimas, kaip galėjo lietuvis, gyvendamas taip nuošalioje vietoje, atsiskyręs nuo kitų valstybių, sukurti tokių nuostabių ir vertingų meno kūrinių? Atsakymas aiškus — lietuvis turėjo dainų širdį. Jis buvo sielos žmogus, mokėjęs mylėti savo Tėvynę, mokėjęs kovoti ir mirti dėl artimųjų, dėl krašto laisvės. Turtingas vidujinis, herojiškas gyvenimas, amžinos kovos su priešais dėl krašto laisvės pagimdė tautos galionus, kurių lūpose tik ir tegalėjo skambėti didinga lietuviška daina.

Kūrė lietuvis visais gyvenimo momentais: kovoje, darbe, svečiuose, vaišėse ir kt. Kūrė ne vienas, bet daugelis. Visi kūriniai buvo pagimdyti vieno tėvo — jausmo, vienos motinos — sielos.

Platūs lietuvių tautinių dainų turinys, graži plaukianti melodija, įdomi ritmika.

Melodiniu, ritminiu atžvilgiu ir jausmingumu, mūsų tautinės dainos toli pralenkia kitų kraštų dainas.

Plačiai žinomos šios lietuvių tautinių dainų rūšys: rugiapitės, šienapiūtės, linarūtės, arimo, malimo, verpimo, audimo, gyvulių ganymo dainos, avižapiūtės, grikių rovimos dainos.

Labai populiarios kalendorinės — apeiginės dainos: Advento, Kalėdų, Gavėnės, Velykų, Seiminių, Jerinių, Užgavėnių ir kt.

Taip pat gausu lopšinių, plemenių, humoristinių, meilės, vestuvių, vaišių, karo, rekrutų ir kt. dainų. Labai įdomios su-tartinės kaip savo forma, taip ir išpildymu.

Jau vien lietuvių tautinių dainų gausumas ir įvairumas rodo didelį dainos pamėgimą ir populiarumą tautoje, jos ypatingą vietą kultūriniam gyvenime.

Lietuvių dainų yra likę net iš akmens amžiaus (mokslininkų manymu).

Mūsų tautinės dainos ypatingai pasižymi savo jautrumu, jausmingumu ir kūrybingumu. Tekstas organiškai susijęs su melodija. Jie vienas kitą papildo ne tik nuotaika, turiniu, bet ir forma.

Nelėmtoji unija su lenkais 1569 m., caristinė okupacija, supančiojo lietuvių tautinį savarankiškumą, kas neišvengiamai atsiliepė lietuvių tautos kultūriniai raidai. Švietimo ir asimiliacija, šimtmečius trukusios pavergėjų nutautinimo pastangos pažeidė lietuvių tautos gyvybingumą. Įvairios pašalinės srovės pradėjo stelbti lietuvių savaimingą kultūrą. Tik kalba ir daina bei kitomis smulkesnėmis kultūros formomis lietuviškoji dvasia palaikė atsparumą.

Tačiau ir tada lietuvis nenustojo kūręs. Daugybė likusių to laikotarpio dainų rodo, kad lietuvis nelaisvės metais dar labiau prisirišo prie savo dainos, dar labiau panoro ir pamėgo išreikšti ją savo jausmus ir troškimus.

1918 — 20 m.m. — laisvės kovų metais — pasirodo visa eilė naujų lietuvių dainų, apdainuojančių kovas dėl laisvės.

Laisvojoje Lietuvoje (1918 — 1940) buvo pradėtas platus tautinių dainų rinkimo darbas. Iki 1939 metų buvo užrašyta virš 15.000 dainų. Tačiau žymi dalis liko nesurinkta ir neužrašyta.

1940 m. Lietuva vėl pateko į sunkią priespaudą, atsidūrė tamsoje naktyje, pilnoje sielvarto ir nežinios.

Bolševikai, gerai suprasdami tautos kultūros reikšmę jos tautiniam susipratimui, pradėjo žiauriai ir niekšingą kovą prieš lietuvių kultūrą, ypatingai prieš tautines dainas.

Norėdami palaužti tautinį atsparumą, sunaikinti patriotinius jausmus, paversti lietuvių silpnavaliu, bejausmiu vergu, bolševikinės politikos įrankiu, bolševikai nuo pat pirmųjų savo viešpatavimo dienų pradėjo persekioti lietuvišką dainą.

Pirmiausia buvo uždraustos visos patriotinės nepriklausomo gyvenimo dainos, galinčios pakelti lietuvių dvasią.

Visi rinkiniai, gaidos, buvo naikinami, žmonės, dainuojantieji šias dainas, buvo areštuojami, kalinami ir išstremiami. Tačiau jie suprato, kad tokiu keliu sunku kovą laimėti. Lietuvis nebijo nei kalėjimo, nei mirties. Laisvėje gimęs, lietuvis nori laisvės ir gyventi. Lietuvis dainavo ir dainuoja vilkdamas sunkų priespaudos jungą, namuose, samanotoj bakužėj, kalėjime, Sibire, kovodamas žaliuose miškuose.

Lietuviškoji daina netilo. Ji vis plėtėsi, augo, skambėjo drąsiau ir skardžiau, skelbdama visam pasauliui amžiną troškimą būti laisvu, tauriu žmogumi.

Bolševikų pastangos šia kryptimi nedavė ypatingų rezultatų. Todėl jie sugalvojo dar klastingesnį ir niekšingesnį kelią.

Bolševikinės vyriausybės įsakymu buvo pradėtas, neva tai, „tarybinių lietuvių liaudies dainų rinkimas“. Įvairūs asmenys, bloges valies ar norų vedami, ar priversti, ėmėsi šio niekšingo darbo... dainų sukūrimo ir perleidimo bolševikinei propagandai kūrybos sąskaiton. Šių dainelių, turinčių išorinį panašumą su tautinėmis lietuvių dainomis, tikslas – pakeisti visis senąsias lietuvių liaudies dainas, išnaikinti lietuvių sieloje anžiais sukurtą dvasinį turtą. Įvairiais būdais šiuo metu bolševikams pavyko tokių „liaudies dainelių“ prisirinkti nemažą skaičių. Jų pastangos nuslėpti šių dainų autorius nevaisingos. Autoriai diena iš dienos išaiškinami. Štai keletas faktų:

Dainos „Mės su Stalinu“ autorius yra Mikulskis, šiuo metu gyvenęs laisvajame Vakarų pasaulyje. Kadangi daina jiems visiškai tinkanti, neatsižvelgiant į autorių, ji palaikyta lietuvių liaudies daina.

Dainos „Kolūkietiškas ačiū“ muzika yra Vilniaus universiteto choro dėstytojo dirigento Šližio, o autorius – žinomas lietuvių tautos išgama Mieželaitis. „Kviečiam Staliną į sąvčius“ muzika parašyta J. Švedo. Tekstas A. Poškaičio. Taip pat Švedo parašytos dainos „Paleisk, tėveli, lankon žingelį“, „Daina apie bernelį“. Tekstų autoriai – tas pats „garsusis“ Mieželaitis ir Lingys. Jese garbinamas kolchozinis gyvenimas, šmeižiamas Vakarų pasaulis.

Kitas falsifikacijos variantas – tai lietuvių tautinių dainų tekstų perdirbimas, pritaikant jas bolševikinei agitacijai.

Iš tokių dainų pažymėtinos „Jūs laimingos seserėlės“, kur lietuviška tematika pakeičiama kolūkine tematika. Kita to paties varianto daina „Stok ant akmenėlio“ – ta pačia tematika. Visoms šioms machinacijoms vadovauja Švedas.

Neseniai radijo komitete (03.29.) buvo išpildyta pora tariamų liaudies dainų apie Staliną, kurių autorius tūlas Šiaulių gyventojas. Jų pavadinimai: „Man nėra žalies brangesnės, kaip Tarybų Sąjunga“ ir „Uždamuokim, broliai, sesės“.

1951–52 m.m. buvo siųstos brigados į Zemaitiją ir kitas Lietuvos vietas užrašinėti tariamas lietuvių tarybines dainas. Dainų rinkimui vadovavo konservatorijos dėstytoja Čiurlionytė. Kadangi nei vienos tarybinės dainos nerasta, tuščiomis nebuvo galima grįžti, todėl ekspedicijos dalyviai, sekdami tautiniais motyvais, parašė keletą dainelių, tuo būdu padarydami reikšmingą

paslaugą bolševikams.

Sie pavyzdžiai rodo, kokiomis klastingomis priemonėmis bolševikai stengiasi išnaikinti lietuvių tautines dainas ir jų vietą pakeisti tarisimom tarybinėm dainom.

Tos pastangos yra bergėdžios. Lietuvių tauta niekad nenustos kovojusi dėl savo laisvės, dėl savo kultūros.

Šiandien lietuvis kuria energingai, su užsidegimu, kaip dar niekad istorijoje. Per trumpą 8 m. laikotarpį liaudis sukūrė šimtus dainų, kupinų karštos meilės Tėvynei, ryžtingo šauksmo kovoti dėl laisvės.

Naujųjų lietuvių tautinių dainų tematika nukreipta prieš visą šlykštųjį bolševizmą, prieš žiaurią priespaudą.

Narsus bernelis partizanas kovoja dėl savo krašto laisvės. Su nepaprastu užsidegimu kovoja, su šypsena sutinka ir mirti, tikėdamas Lietuvos atgimimu.

Toli Sibiro taigose lindi lietuvaite. Sklinda kupina ilgesio, lietuviško romumo melodija. Vargu ar kas nesuvirpės išgirdęs lietuvaite, atskirtos tollmame krašte nuo Tėviškės, skundą.

Sukurta eilė satyrinių dainų, pajuokiančių raudonuosius apaštalus, supuvusią kolchozinę santvarką, vargo ir skurdo nukamuotą ruselį, atnešusį mums „laisvą“ gyvenimą.

Muzikiniu atžvilgiu tos dainos rodo lietuvių dvasios tolesnę tobulėjimą, meninio skonio, estetinių ir etinių jausmų vystymąsi.

Veltui bolševikai bando užgniaužti lietuvių širdies balsą, veltui bando sučiaupti jo lūpas. Jos netylės. Laisvų laukų artojas per žiaurias kovas, per kulku lietuvių, per enkavedistų durtuvus savo kraujo kaina išpirks laisvės rytą.

Lietuviška daina niekad nenutils lietuvių sieloje. Joje niekad neprigys skurdi, užguito bolševiko melodija.

Ji skamba pro kalėjimo sienas, per Sibiro taigas, žaliuosė Lietuvos miškuose ir laukuose, keldama į kovą, į naują laisvą gyvenimą.

Ji dar galingiau nuskambės laisvoje Tėvynėje, pasipuošusioje baltais berželiais, sulinkusiais smulkeliais ir kritusių brolių dėl laisvės kapais.

Š A L T I N I S

NĖRARADOM VILTIES

NėRARADOM laisvei vilties, —
Mūsų veidus ryžtas puošia.
Už Tėvynę vargt ir mirti
Mes, kaip vienas, pasiruošę.

Mes iš kerpėtų lašnelių,
 Mes žemaičiai -- keštutėnai.
 Mūsų kelias — laisvės kelias,
 Mūsų žygiai — laisvės dienai.

Žino visos laisvos tautos --
 Lietuva nepasiduoda.
 Mūs kovos galingas sriautas
 Šudaužys apgaulę juoda.

Šlama eglės, gaudžia pušys,
 Kvepia rūtomis Tėvynė.
 Laukit mūs, tėvų bakužės, —
 Mes sugrišim laisvę gyne.

K L E V A S

IŠDAVIKUI

Vyturio dainelė
 Virva sidabru.
 Už tėvų šalelę
 Mirti nebaisu.

Žydi baltos ievos,
 Žydi dyvinai.
 Kas nudažė, Dieve,
 Žemę kruvinai?

Kas krauju palaistė
 Baltas gėleles,
 Juoda juoda skraistę
 Ištiesė mirties?

Ko saulutė verkia,
 Verkia ko dangus?
 ...Pikto keršto tvaika
 Įvedė žmogus.

Žudo brolis broli,
 Verkia moties ju.
 Skundžia, jei tik gali
 Gauti pinigų.

Tėvas savo vaiką
 Širdimi ramia,
 Gavęs dvi kapeikas,
 Palydi kulka.

Dieve, jau žinau aš
 Iš kur kraujas šis.
 Tai brolelių kraujas,
 Karžygių mirtis.

Tai todėl pravirko
 Žemė mūs krauju,
 Kad lietuvį pirkto
 Sauja pinigų.

Pagalvok, tautietė,
 Broli, pagalvok!
 Ateity kentėti
 Nenorėsi juk?

Susiprask kol laikas,
 Iki nevelu.
 Laisvės buki vaikas,
 Nebeskusk žmonių.

Juk matai, kad kraujo
 Žemė kupina.
 Imk gyvent iš naujo
 Su nauja daina.

Vyturio giesmelė
 Virva sidabru.
 Tik už gimtą šalį
 Mirti nebaisu!



TARPTAUTINĖ APŽVALGA

Visiems puikiai žinoma, kokią propagandą skleidžia sovietai I išvosiuose Vakarų valstybėse. Jie sako, kad Sovietų Sąjungoje žmonės gyvena laimingą ir pasiturintį gyvenimą, kad jie turi žodžio, spaudos ir kitas laisves, kad jie gali pasirinkti tai, kas jiems patinka ir atmeti tai, kas nepatinka.

Tačiau neseniai vykę įvykiai sovietų valdomoje Rytų Vokietijos zonoje parodė, kokios tos komunistinės „laisvės“.

Po Antrojo pasaulinio karo, sumušus fašistinę Vokietiją, rytinė jos dalis atiteko Sov. Sąjungai. Nuo tos dienos R. Vokietijoje, kaip ir visose sovietų pavergtose šalyse, prasidėjo žiauriausio masto režimas. Buvo nacionalizuojamos įmonės, krautuvės, atimami fabrikai. Kaimuose prasidėjo kolektyvizacija. Gyventojai, nepakeldami teroro, bėgo per sieną V. Vokietijon. Vien 1953 metais jau išbėgo 153.000 žmonių. Kai kuriomis dienomis pabėgimas siekdavo rekordinių skaičių — 2000 asmenų.

Tačiau vieną kartą R. Vokietijos gyventojų kantrybė truko.

Š.m. birželio mėn. 17 d. prasidėjo streikas R. Berlyno fabrikuose ir įmonėse. Streikavo daugiau kaip 130.000 darbininkų. Buvo draskomi sovietiniai plakatai, lozungai, avėliavos, griauamos komunistinės statulos. Iš pat pradžių R. Vokietijos vyriausybė galvojo darbininkus nuraminti gražiais pažadais. Bet šie, deja, netikėjo ir reikalavo ne vien gyvenimo sąlygų pagerinimo, darbo užmokesčio pakėlimo, bet ir komunistinės valdžios panaikinimo bei Vokietijos suvienijimo.

Kada 50.000 sukilėlių minia pasirodė gatvėse, komunistinė vyriausybė nusigando. Buvo atvežti sovietinės armijos daliniai, kurių geležiniu žiedu apšautė R. Berlyną, bijodami, kad vakarinės zonos gyventojai nepadėtų rytiečiams. Prieš sukilėlius taip pat buvo pasiųsta reguliari kariuomenė ir tankai, kurie pradėjo šaudyti į beginklius gyventojus. Du asmenys buvo suvažinėti tankų. Daugiau kaip 150 nušautų. Prasidėjo bėgimas į V. Berlyną. Kariuomenei buvo įsakyta šaudyti į bėgančius žmones. Vakarų Berlyno sanitariniai daliniai, norėdami padėti pabėgusiems sužeistiems vokiečiams, sustojo netoli draugiškos zonos. Sovietinė kariuomenė ėmė šaudyti ir į juos.

Daugiau kaip 500 sužeistų gyventojų perbėgo iš R. Berlyno

į V. Berlyną. R. Berlyne buvo įvestas karo stovis. Nuo 9 vakaro iki 5 ryto uždrausta gyventojams vaikščioti. Tačiau suki linas tęsiasi ir toliau. Ėmė degti didieji fabrikai ir įmonės. Komunistinė valdžia, nepasitikėdama liaudies policininkais, juos nuginklavo.

Sukilimo metu gaisras sunaikino stambiausią Loino sinte tinio kaučuko įmonę.

Neužteko tačiau sukilimo vien R. Berlyne. Sužinota, kad neramumai siaučia visoje R. Vokietijoje. Magdeburge sukilėliai buvo užėmę vyriausybės rūmus. Sukilimas įsisiūbavo ir ūkininkų tarpe. Visu sukilėlių lūpose buvo šokis:

— Laisvė ir vienybė Vokietijai!

Nors sukilimas buvo apmalšintas ginkluotos jėgos, tačiau jis vistiek įbaugino komunistinius diktatorius.

R. Vokietijos režimo premjeras Grotevolis prisipažino esąs kaltas dėl per didelio gyventojų suvaržymo ir pareiškė, kad tokiu atveju jis turėtų atsistatydinti.

Bet tai būtų per maža, baigdamas pareiškė Grotevolis, — partija turi atitaisyti klaidas.

Dabartiniu metu R. Vokietijos ūkininkams vėl atiduodamos žemės. Jie nebevaromi į kolchozus. Taip pat gražinami savininkams fabrikai ir įmonės. Net tie, kurie yra išbėgę į Vakarų ir rytų zonoje palikę savo fabrikus ar kurias kitas įmones, jeigu jie grįš, taip pat bus gražinta nuosavybė. Darbininkams už nedirbtas dienas siūloma užmokėti 90 proc. atlyginimo.

Tačiau R. Vokietijos gyventojai nebetiki komunistiniu režimu. Jie nori nusimesti šį jungą.

Visa tai rodo, kad sovietiniai diktatoriai nesijaučia stipriai sėdį savo kėdėse. Galimas dalykas, kad kokie nors režimo pakitimai įvyks ir kitose komunistų pavergtose šalyse.

Šiandien vienas svarbiausių klausimų Tolinuosiuose Rytuose, tai — Korėjos klausimas.

Mušiai Korėjoje šiuo metu nesmarkūs, vietinės reikšmės.

Visą pasaulį šiuo metu ypatingai domina paliaubų derybos Korėjoje. Komunistai šiuo paliaubų metu padarė šiokių tokių nuolatų ir sutiko su dauguma Jungtinių Tautų pasiūlymų. Buvo manoma, kad paliaubos bus pasirašytos greitu laiku. Tačiau Pietų Korėjos prezidentas Li Syn Manas šias paliaubas pastatė mirties taške.

Vos prasidējus pāliaubū deryboms Korējoje, Li Syn Manas buvo joms priešingās. Abieju pusiū atstovams susitarus, kad belaisvius, nenorinčius grīžti ī savo tēvynes, globos penktū valstybiū (Indijas, Šveicarijas, Svedijas, Lenkijas ir Čekoslovākijas) atstovai, Li Syn Manas pareiškē neįsileisias šiu neutrālūju valstybiū kariū ī savo teritorija. Be to, Li Syn Manas pasiuntē laiškā Amerikas prezidentui Eizenhaueriui prašydamas, kad jis nesutiktū su Jungtinių Tautū komunistams siūlomais taikos derybū punktais. Prezidentis Eizenhaueris atšakē, kad jis visada pritarš Jungtinių Tautū valiai ir plānam, nes tie plānai, jo manymui, tiešingi. Prez. Eizenhaueris savo laišķe rūpestingai īsdēstī Korējas prezidentui, kad politinēs konferencijas metu bus tariamais ne tik vien dēļ svetimūju kariuomeniū īšvedimo īs Korējas, bet taip pat ir dēļ Korējas suvienijimo.

Pāliaubū deryboms einant prie galo, Li Syn Manas sugalvojo naujā plānā— paleisti belaisvius, nusistačiusius prieš komunistus. Samanyta -- padaryta. Per vienā naktī ī belaisviū stovyklū buvo paleisti 25 000 asmenū. Toks Li Syn Mano īssišokimas šādē gana kritiškā padētī. Nepasitenkinēs tuomi skaičiūmi, Li Syn Manas sekančiomis dienomis paleido dar daugiau. īs viso paleistū belaisviū skaičius siekia īki 27.000.

Ryšium su šīo Korējas prezidento savavališkū pasielgimu, komunistai pradējo komentuoti, jog, esā, Jungtinēs Tautos pačios nenorinčios taikos derybū ir kurstančios prieš juos Pietū Korējas prezidentā.

Jungtinių Tautū vadovybei paskelbus, kad visi paleisti tieji belaisviai grīžtū ī stovyklas ir kad grīžusieji nebus baudžiami, jau grīžo daugiau negu du tūkstančiai.

ī Amerikas prezidento Eizenhauerio uzklāusimā, kodēl Li Syn Manas šitai pasielgē, nes jis buvo pasīžadējis be Jungtinių Tautū atsiklausimo nieko savavališkai neveiktī, atšakē, kad jis netikīs pāliaubū derybū gerais rezultātais.

Asmeniškai aš manau, savo laišķe prez. Eizenhaueriui rašē Li Syn Manas, kad komunistū prie pāliaubū derybū stālo niekas neprivers kalbēti apie Korējas suvienijimā. jei tie to lieka nepriversti kovos laukē.

Dabartinū metu Korējon īšvylo Ameriks ūzsienio feikālū ministro pavaduotojās Robersonas. Āia jis turēs eilē pasikalbējimūsu P. Korējas prezidentā. Manoma, kad Li Syn Manas supras savo klaidā ir nebetrugdys pāliaubū derybū sudarymūj.

UŽSIENIO ŽINIOS

05. 26. Iš Europos į Tolimuosius Rytus per Šiaurės ašigali atidarytas naujas komercinis oro tiltas. Didelis amerikiečių lėktuvas, vežinas 40 žmonių, per 51 valandas atskrido iš Oslo (Norvegijos sostinė) į Japonijos sostinę Tokio.

05. 27. Komunistinės Kinijos Kvantungo rajone siaučia badas. Neatsižvelgdama į tai, komunistinė Kinijos vyriausybė veža į Sov. Sąjungą ryžius ir kviečius. Mat jai nesvarbu savi piliečiai, o svarbu tai, kad geriau veiktų Kremliaus propaganda mašina.

05. 30. Jugoslavija gavo iš Amerikos „M-47“ gamybos tipo pirmąjį tankų siuntą. Šie tankai, aptarnaujami nedidelės grupės karių, yra moderniausi kokie lig šiol buvo pasauly.

05. 30. Amerikos vyriausybė li. pė išsinešdinti iš Amerikos Rumunijos pasiuntiniui Z a m b e t i, nes jis buvo susektas besiverčiant šantažu.

05. 30. Amerikoje užbaigti pavasariniai atominės energijos bandymai. Šių bandymų metu pirmą kartą buvo iššauta iš atominės patrankos. Bandymas parodė, kad vienos atominės patrankos sviedinys atstoja dešimt tūkstančių tonų dinamito.

06. 01. Jugoslavijos kariuomenėje panaikintos politinių komisarių vietos.

06. 03. Italijos kompartijos viršūnės praneša, kad pastutiniu laiku iš Italijos komunistų partijos išstojo 10,000 narių.

06. 13. Kremliaus vyriausybė atleido iš Ukrainos komunistų partijos centro komiteto pareigų Malnikovą. Jis apkaltintas per dideliu nutolimu nuo savo tautos reikalų.

Panašių pakeitimų galima bukti ir Lietuvoje, nes Kremliaus vadeivos jau kritikavo Lietuvos diktatorių, apkaltindami tokia pat kalčia, kaip ir Melnikovą.

06. 19. Malajų komunistų partijos pirmąjį ir antrąjį sekretorius iššaudė jų pačių specialieji žemės sargyba.

06. 20. Amerikos vyriausybė suteikė Jugoslavijai penkiolikos milijonų vertės ekonominę paramą.

VIDAUS ŽINIOS

⌘ Tėvynės išdavikai ir jų darbai

Pastaruoju laiku okupuotoje Lietuvoje ypatingai pasireiškia antilietuviška veikla. Komjaunuoliai ir partiniai, stribai ir visi huliganai bei kišenvagiai, okupanto paraginti arba savu noru, pradėjo naikinti nepriklausomos Lietuvos istorinius paminklus. Tautiečiui, išdavusiam savo Tėvynę, pasidarė viskas baisu, kas tik primena laisvę ir nepriklausomą gyvenimą. Ir štai jis ryžtasi niekšingam darbui: daug nepriklausomybės paminklų, ardo žuvusių nepriklausomybės kovose karių kapus bei jiems skirtus paminklus, nujauna pakelėse ir prie sodybų kryžius, sunaikina Smūtkelius, pleš šventųjų paveikslus, daužo bažnyčių langus, vagia bažnytinį turtą, pajuokia dvasiškius bei dorus, tautiškai nusistačius lietuvius. Kai po ašiau sius lietuvių tautos istorinių paminklų naikintojus, skalijūčius bei pataikaujančius okupantai už nugrauztą kaulą, tenka pažymėti mažesniuosis šuniukus — komjaunuolius. Išsigimėlis kūdikis — komjaunuolis, žinoma, vyresniųjų partiečių raginamas ir pagiriamas, apsiginklavęs kirviu, kirka bei laužtuvu eina daužyti paminklų.

Cia pateiksime keletą faktų, liudijančių tautos išgamų, pardavusių sąžinę, darbus.

1952 m. liepos mėn. pradžioje Varnių rajono komjaunuoliai, vadovaujami Cieliaus, Kazio ir Grunavėckio, sunkvežimiu atvažiavo į Paluksčio kaimą. Čia jie kirviais ir kirkomis daužė Nepriklausomybės paminklą. Komjaunuoliai, nepajėgdami jo sudaužyti, iškapoję tautos himno žodžius, paliko.

Daugeliui yra tekę matyti jau nuo senų laikų stovintį akmeninį kryžių prie pat Varnių miestelio, Kaltinėnų — Karklėnų vieškelio sankryžoje. Ne vienas keleivis pro jį praeidamas nuimdavo kepurę ir pagarbiai nulenkdavo galvą. Bet 1953 metų kovo mėnesį partinis Ramanauskis, Petras, gyv. Varniuose, po šiuo križiumi padėjo dinamitą ir jį susprogdino.

Už susprogdinimą Ramanauskis iš atitinkamų organų gavo penkis šimtus rublių premijos.

1953 metais Vėlykų šeštadienio vakarą, kada žmonės susirinko į bažnyčią, Varnių vals. Pavardenio bažnytkaimio komjaunuoliai, vadovaujami kol pirm. Dargio ir apyi. pirm. Skirmanto griovė Nepriklausomybės paminklą.

(Bus daugiau)